

Valtiovarainministeriö
lausuntopalvelu.fi

Viite **VN/18505/2021**

Tehy ry:n lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle digitaalista henkilöllisyyttä koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Digi- ja väestötietoviraston digitaalisen henkilöllisyyden palveluista sekä laki digitaalisesta henkilöllisyystodistuksesta. Lisäksi vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annettua lakia, väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annettua lakia, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettua lakia, henkilökorttilakia, passilakia sekä hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi.

Ehdotuksella on tarkoitus mahdollistaa digitaalisen henkilöllisyystodistuksen sekä ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen tuottaminen ja käyttö. Kyse olisi uusista digitaalista asiointia tukevista mobiilisovelluksista, joita poliisi ja Digi- ja väestötietovirasto tuottaisivat vahvistettujen henkilötietojen osoittamiseksi. Digitaalinen henkilöllisyystodistus toimisi myös henkilöllisyyttä osoittavana asiakirjana. Laki Digi- ja väestötietoviraston digitaalisen henkilöllisyyden palveluista sisältäisi säännökset digitaalisen henkilöllisyyden tietojärjestelmästä, joka toimisi sekä digitaalisen henkilöllisyystodistuksen että ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen perustana. Lisäksi esityksellä mahdollistettaisiin vaihtoehtoinen tunnistusväline sellaisille henkilöille, jotka eivät halua tai voi käyttää mobiilisovellusta. Tunnistusväline toimisi julkisen sektorin sähköisessä asiointissa ja sen myöntäisi Digi- ja väestötietovirasto.

Esityksen yhtenä erityisenä tavoitteena on rakentaa edellytyksiä henkilön itsensä toimesta tapahtuvaan henkilöön itseensä liittyvien viranomaisten vahvistamien tietojen jakamiseen (ns. itsehallittava identiteetti, Self-sovereign identity). Tavoitteena on ensivaiheessa mahdollistaa tiettyjen henkilöllisyyttä koskevien tietojen esittäminen henkilön itsensä toimesta, sekä luoda pohjarakenteet ja käytännöt itsehallittavien viranomaistietojen esittämiseksi, jotta kehitystä voidaan viedä eteenpäin tulevaisuudessa.

Lakiehdotukset on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023.

Tehyn kannattaa esityksen tavoitteita ja ehdotettuja ratkaisuja. Esitettävistä ratkaisuista digitaalinen henkilöllisyystodistus olisi käytettävissä sekä sähköisessä asiointissa että käyntiasioinnissa. Se toimisi henkilöllisyyttä osoittavana asiakirjana passin ja henkilökortin tavoin, mutta mahdollistaisi henkilöllisyyden ja henkilötietojen osoittamisen joustavammin myös sähköisessä asiointissa. Se ei kuitenkaan toimisi matkustusasiakirjana. Ulkomaalaisen digitaalinen asiointiväline ja luonnollisen henkilön tunnistusväline olisi tarkoitettu käytettäväksi vain sähköisessä asiointissa. Digitaalinen henkilöllisyystodistus olisi henkilökortin ja passin lisäpalveluna käyttäjälle maksuton. Ulkomaalaisen digitaalinen asiointiväline olisi maksullinen siten, että käyttöönottoon sisältyisi viranomaismaksu. Ratkaisun käyttö olisi kuitenkin tämän jälkeen maksutonta.

Digitaalinen henkilöllisyystodistus

Digitaalinen henkilöllisyystodistus olisi henkilöllisyyden sekä vahvistettujen tietojen osoittamiseen sähköisessä asiointissa ja käyntiasioinnissa tarkoitettu henkilöllisyystodistus. Sitä voitaisiin käyttää henkilöllisyyden osoittamisen tarkoituksessa samalla tavoin kuin henkilökorttia ja passia, ja sen myöntäisi Poliisi. Digitaalinen henkilöllisyystodistus tarjottaisiin käytettäväksi Digi- ja väestötietoviraston teknisen alustan kautta ja siihen sisältyisi Digi- ja väestötietoviraston myöntämä ydinidentiteetin todiste. Haltija voisi itse hallita omia tietojaan: viranomaisella ei olisi mahdollisuutta määrätä tietojen osoittamisesta eikä pääsyä tietoihin.

Tehy kannattaa ehdotusta.

Ulkomaalaisen digitaalinen asiointiväline

Esitys sisältää ehdotukset myös ulkomaalaisen digitaalisesta asiointivälineestä. Ehdotus voi helpottaa merkittävästi ulkomaalaisten henkilöiden mahdollisuuksia asioida suomalaisissa digitaalisissa palveluissa.

Tehy kannattaa ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen myöntämistä. Asiointiväline vaatii suomalaisen henkilötunnuksen. Tehy on lausunnossaan henkilötunnusjärjestelmän uudistamista koskevista säädös- ja muista ehdotuksista kannattanut henkilötunnuksen myöntämistä maassa oleskelevalle jo aikaisessa vaiheessa. Henkilötunnus helpottaa asiointia eri viranomaisten kanssa.

Tehyn näkemys on, että esitys vaikuttaa positiivisesti ulkomaalaisten henkilöiden mahdollisuuksiin käyttää asiointipalveluita Suomessa jo ennen maahan saapumista. Suomi kehittää työvoiman maahanmuuttoa eri keinoin työvoiman kysyntään vastaamiseksi. Esitys edesauttaa osaltaan erilaisten maahanmuuttoon ja työsuhteeseen liittyvien asioiden joustavaa hoitamista ja voi myös vaikuttaa positiivisesti työntekijöiden liikkuvuuteen.

Luonnollisen henkilön tunnistusväline

Tehy kannattaa esitystä luonnollisen henkilön tunnistusvälineestä. On tärkeää varmistaa, että jokaisella on mobiilisovelluksen käyttörajoitteista huolimatta mahdollisuus päästä ja tunnistautua viranomaisten sähköisiin palveluihin.

Tunnistusväline toimisi vaihtoehtona digitaalisen henkilöllisyystodistuksen sähköisen tunnistamisen ominaisuudelle sellaisille henkilöille, joilla ei ole mahdollisuutta tai halua käyttää mobiilisovellusta. Tunnistusväline voitaisiin myöntää henkilölle, jolla on voimassa oleva suomalainen passi tai henkilökortti.

Alkuvaiheen käyttöönotossa tunnistusvälineen käyttökohde on julkiset palvelut. Pääasiallisimmekin ensiarvoisen tärkeänä sitä, että tunnistusmenetelmä rakennettaisiin ns. julkisen varmenteen pohjalta, jolloin yksityiset toimijat pystyisivät sitä käyttämään omissa palveluissaan. Tällöin mahdollistettaisiin nykyisten yksityisten toimijoiden (pankitunnisteet, mobiilivarmenne) rinnalle Digi- ja väestötietoviraston ylläpitämä julkinen palvelukonsepti.

Yhteiskunnalliset vaikutukset ja yhdenvertaisuus

Ehdotuksilla pyritään edistämään kansalaisten yhdenvertaisia mahdollisuuksia toimia yhteiskunnan jäsenenä erilaisissa asiointikanavissa. Ehdotuksilla on vaikutuksia kansalaisten ja Suomessa oleskelevien yhdenvertaisuuteen sekä lasten asemaan.

Ehdotuksen arvioidaan edistävän kansalaisten yhdenvertaista asemaa yhteiskunnassa, mutta kuten ehdotuksessa todetaan, käytännössä kansalaisten mahdollisuudet käyttää digitaalista henkilöllisyystodistusta voivat olla erilaisia johtuen ratkaisun käyttämiseen liittyvistä vaatimuksista sekä taloudellisista tai henkilön fyysisistä toimintaedellytyksistä johtuvista syistä. Digitaalisen henkilöllisyystodistuksen käyttöönoton edellytykset, eli voimassa olevan suomalaisen passin tai henkilökortin sekä älypuhelimien omistaminen, voivat tosiasiallisesti estää tiettyjä henkilöryhmiä ottamasta digitaalista henkilöllisyystodistusta käyttöön.

Käytännössä ehdotettu digitaalinen henkilöllisyystodistus vaatii tallennusalustaksi riittävän nykyaikaisen älylaitteen. Suurin osa päätelaitteista sisältää runsaasti erilaisia avustavia teknologioita (esimerkiksi näytön sisällön koon muuttaminen, erilaiset kontrastimahdollisuudet, puheohjaus), jolloin digitaalisen henkilöllisyystodistuksen tallennusalustat ovat pääsääntöisesti esteettömiä. Digitaalisen henkilöllisyystodistuksen sovelluksen tulee täyttää laissa digitaalisten palvelujen tarjoamisesta mobiilisovelluksille säädetyt saavutettavuusvaatimukset, joten kokonaisuutena digitaalinen henkilöllisyystodistus tulee olemaan laajan käyttäjäjoukon käyttömahdollisuuksien piirissä.

Esityksen yhtenä tarkoituksena on edistää Suomen kansalaisten sekä Suomessa oleskelevien ulkomaalaisten yhdenvertaisia mahdollisuuksia käyttää digitaalisia palveluita ja siten asioida viranomaisen ja muiden toimijoiden kanssa sähköisesti. Sääntelyn keskeisenä tavoitteena on edistää positiivisesti perustuslaissa tarkoitettun yhdenvertaisuuden toteuttamista.

Suomessa oleskelevien ulkomaalaisten mahdollisuus saada ulkomaalaisen digitaalinen asiointiväline on riippuvainen suomalaisen henkilötunnuksen saamisesta ja sen prosessin kestosta. Suomessa oleskelevat ulkomaalaiset tulevat hyvin erilaisista taustoista ja se vaikuttaa osaltaan mahdollisuuteen käyttää digitaalista asiointivälinettä.

Tehyn näkemys on, että edellä mainitut asiat huomioiden, esitys ei kaikilta osin edistä yhdenvertaisuutta.

Tietoturvallisuus

Palvelun käyttöönoton yhteydessä pitäisimme tärkeänä, että riskien hallintaan kiinnitetään erityistä huomiota. Tämä pitää sisällään riskienhallinta- toimintavarmuus- ja toipumissuunnitelmat sekä koko palvelun auditoinnin ulkopuolisen tahon toimesta. Digitaalisen henkilöllisyys -palvelun osalta pitää erityisesti kiinnittää huomiota saatavuuden varmistamiseen.

Vaikutukset sosiaali- ja terveydenhuollon näkökulmasta

Hallituksen esityksessä ei oteta kantaa vaikutuksista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. Digitaalinen henkilöllisyystodistus mahdollistaisi asiakkuudesta riippumattoman vahvan sähköisen tunnistautumisen sekä julkisen että yksityisen sektorin vahvaa sähköistä tunnistautumista edellyttäviin digitaalisiin palveluihin. Ulkomaalaisen digitaalinen asiointiväline ei olisi kuitenkaan henkilöllisyyttä osoittava asiakirja.

Sitä ei olisi mahdollista hyödyntää käytäntöissä, vaan asiointiväline olisi tarkoitettu ainoastaan sähköiseen asiointiin.

Luonnollisen henkilön tunnistusväline mahdollistaa tunnistautumisen ainoastaan julkisen sektorin digitaalisiin palveluihin. Tällä saattaa olla vaikutuksia yksityisen sektorin palveluihin ja asettaa toimijat eriarvoiseen asemaan.

Muut kommentit

Biometrinen tunnistus

Luonnoksessa todetaan, että ”sormenjälki on biometrisenä tunnisteenä pysyvä, muuttumaton ja peruuttamaton osa yksilöä.” Tästä olemme eri mieltä; sormenjälki ei ole pysyvä, muuttumaton tai peruuttamaton. Sormenjälki voi kulua pois (työperäisesti tai harrastustoiminnassa), se voi myös vahingoittua (arvet, palovammat) tai hävitä kokonaan (amputaatiot). Tämä kohta vaatii uudelleen muotoilua vastaamaan todellisuutta.

Informaatio-ohjaus

Ehdotetut uudistukset vaativat runsaasti informaatio-ohjausta. Tietoturvakysymykset herättävät kansalaisten huolta. Luonnoksesta käy ilmi, että ehdotuksen varmuustaso- ja muut tietoturva-vaatimukset asettavat vaatimuksia loppukäyttäjän mobiililaitteen tietoturvaominaisuuksille. Tämä rajaa osan käytössä olevista mobiililaitteista ratkaisun ulkopuolelle. Käytännössä vaatimukset liittyvät tiedon suojaamiseen mobiililaitteella. Sovellustason suojaus ei ole suunniteltujen ratkaisujen näkökulmasta riittävä vaan myös laitetaso suojaus on tarpeen.

Laissa digitaalisesta henkilöllisyystodistuksesta säädetään digitaalisen henkilöllisyystodistuksen haltijan velvollisuuksista:

- Digitaalisen henkilöllisyystodistuksen haltijan on säilytettävä digitaalista henkilöllisyystodistusta huolellisesti.
- Digitaalisen henkilöllisyystodistuksen haltija ei saa luovuttaa digitaalista henkilöllisyystodistusta toisen käyttöön
- Digitaalisen henkilöllisyystodistuksen haltijan on ilmoitettava Digi- ja väestötietovirastolle digitaalisen henkilöllisyystodistuksen katoamisesta, joutumisesta oikeudettomasti toisen haltuun tai oikeudettomasta käytöstä ilman aiheetonta viivytystä havaittuaan asian.

Ja vastaavasti Digi- ja väestötietoviraston on tarjottava mahdollisuus tehdä ilmoitus milloin tahansa sekä viipymättä peruutettava digitaalisen henkilöllisyystodistuksen ydinidentiteetin todiste tai estettävä sen käyttö saatuaan asiaa koskevan ilmoituksen.

Käyttäjillä tulee myös olla tieto siitä, että hän voi lopettaa digitaalisen henkilöllisyystodistuksen, ulkomaalaisen asiointivälineen, tai luonnollisen henkilön tunnistusvälineen käytön. Kun käyttäjä lopettaa näiden välineiden käytön tietyllä laitteella, niin tulee kyetä varmistumaan siitä, että kyseiselle laitteelle käyttöön otettua välinettä ei ole enää mahdollista käyttää ja että tiedot poistetaan turvallisesti.

Tietojen poistaminen on mahdollistettava käyttäjän omin toimenpitein myös etänä, jos käyttäjä esimerkiksi menettää mobiilipäätelaitteensa hallinnan.

Lausunnossa on huomioitu seuraavien yhteistyöjäsenjärjestöjen näkemykset:

Suomen Sairaanhoidajat ry
Suomen Röntgenhoitajaliitto ry

Helsingissä 7.4.2022

Millariikka Rytönen
Puheenjohtaja
Tehy ry

Lisätietoja: Eva Siitonen, sosiaalipoliittinen asiantuntija, Tehy ry, eva.siitonen@tehy.fi